

- vii. 3817 - 68/34-35-1934. xi. 22. - i. állambud. i - vizsgálópell;
viii. 4013 - 264/34-35 - 1935. v. 9. - i. " " - vizsgálópell;
• 4319. - 155/35-36. - 1936. ii. 8. - ii. " " - vizsgálópell;

Giszaköröd, Gyahús m. 1909. iv. 17. aj. h. es.

Avatási átirat: 852 / 1935-36. jksz.

Rep: 1936. v. 14.

DEBRECENI M. KIR. TISZA ISTVÁN TUDOMÁNYEGYETEM
JOG ÉS ÁLLAMTUDOMÁNYI KARA.

ÉVK: 1936 MÁJ. 7

819	szám.	Előirat:
1935	—1936.	Utóirat:

Bizálatba kiadatik:

- Dr. Fegyver Gyula
- „ Baranyai Péter

professzor uraknak.

Debrecen 1936. május 7.-én.

Előzetes elfogadásom.

Debrecen, 1936. máj. 12

Előzetes elfogadásom. Fegyver Gyula
Dr. 1936. V. 14.
Baranyai Péter

Dr. Fegyver Gyula
c. i. deán.

A 2100

A Népszövetség alapokmánya és a semle-

.....

gességi jog.-

.....

Doktori értekezés a nemzetközi-
jog tárgyköréből.-

Készítette:

Stamitzer Béla
jr.

Semlegességi jog alatt a nemzetközi jogi normák ama összességét szokásos érteni, melyek egy háboruban részt nem vevő államnak a helyzetét a hadviselő államokkal szemben vannak hivatva szabályozni. Míg a béke - és hadijogban az államoknak hasonló természetű érdekei állanak egymással szemközt, addig a semlegességi jog területén nemcsak ütköző, hanem különböző természetű ütköző érdekeket kell megegyezések útján át-hidalni. Epen ezért ez a feladat nem olyan egyszerű. - A semlegesek érdeke u.i. azt kívánja meg, hogy országukat a nagyhatalmak viszályaitól távolartsák, a hadviselő felek viszont ezzel szem-

ben arra törekszenek, hogy háborus céljaik követésében a semlegesekre való szempontok, a - mennyire csak lehet, ne befolyásolják őket.-Az érdekek eme immanens összeütközése következtében azután a semlegességi jog hosszú időn keresztül a szokásjog bizonytalan állapotában maradt, annak ellenére is, hogy ismételten sikerült, így pl. 1713.-ban az utrechti békében vagy az 1856.-iki párizsi tengerjogi declaratióban-néhány, a semlegesek jogi állására vonatkozó kérdést szerződészerűleg szabályozni.-

A semlegességi jog beható megbeszélésével először mégis csak a második hágai békekonferencia foglalkozott 1907.-ben.-Az erre vonatkozó tárgyalások két conventióhoz vezettek.-Ezek közül az első az u.n.V.hágai egyezmény a semlegesek jogait és kötelelességeit írja körül szárazföldi háboru alkalmával, a XIII. hágai egyezmény viszont ugyanezeket a kérdéseket szabályozza tengeri háboru esetére.-Az

1909.-iki londoni tengerjogi konferencia szintén foglalkozott a semlegességi kérdéskomplexummal és további megállapodásokat csatolt a hágaiak mellé.- Ez a három konvenció feltétlenül nagy haladást jelentett, mert a semlegességi jogot az ingadozó szokásjogi primitív állapotból átvezette a szerződési jog szoros formái közé.- Ennek a jogterületnek nagyrésze azután kodifikatorius szabályozást is nyert.- A világháború azonban megmutatta, hogy milyen keveset lehet elérni bizonyos normáknak nyomatékos kijelentésével.- A világháború kitörésekor Anglia a három konvenció egyikét sem ratifikálta még /:a miatt, mert az egyezmény rendelkezései csak a szerződő felekre érvényesülnek és ezekre is akkor, ha a hadviselők mind szerződő felek is egyben:/, ami egymagában is azt eredményezte, hogy sem a hágai egyezmények, sem a különben még több más államtól nem ratifikált londoni deklaráció nem jöhettek számításba a világhá-

boru kitörésekor.-Azonban míg a hágai egyezményt,ha nem is mint elvet,hanem mint a semlegesek jogaira és kötelességeire vonatkozó egyetemes jogi meggyőződés kifejezését,zsinórmértékül általában elismerték,ezzel szemben a londoni deklaráción,melynek érvényesítésére és alkalmazására az Egyesült Államok is felszólították a háboru kezdetén a feleket és amelynek betartására a központi hatalmak kétszeknek is nyilatkoztak,Anglia önkényesen korlátozásokat tett és nem fogadta el teljes egészében kötelezőnek magára nézve,-1916.julius 7.-én pedig Anglia és Franciaország közös memoranduma teljesen hatálytalanította azt.- Az utóbb említett memorandumban a kéthatalom megállapítja,hogy a londoni deklaráció határozatait a gyorsan megváltozott viszonyok túlhaladták,épen ezért Anglia és Franciaország arra a következtetésre jutottak,hogy a nemzetközijog történelmi és általánosan elismert

szabályainak az alkalmazására kell magukat korlátozni.²-A nemzetközijog történeti és elismert szabályai azonban a világháboru által teremtett viszonyokra rosszul voltak alkalmazhatóak.-Az új fegyverek, a repülőgép és a buvárhajó, azután a hadviselésnek új formája: a gazdasági háboru, a tengerzár új problémákat vetettek fel, melyeket a történeti nemzetközijog előre nem láthatott és amelyek a háborutól távol álló államok nemzetközijogi állását igen közelről érintették.-

A világháborunak hallatlan nagy kiterjedése és a semlegeseknek a gazdasági és közlekedési érdekek egybefuzódése által megsokszorozódott érintkezése a hadviselőkkel, ami a lehetséges konfliktusok számát is rendkívül gyarapította, mind - mind feltárták azt a zavart és hézagosságot, melyek a semlegesek viszonyait szabályozó jog természetéből adódtak.- Ahol még nem vezetett ki a hit a nemzetközi vonatko-

zásokra érvényesülő jogi szabályozás üdvös befolyásában, mind erősebb lett a meggyőződés, hogy a semlegességi jog tisztázására és kiegészítésére sürgősen szükség van. - Kiváló nemzetközi jogászok adtak kifejezést ennek a várakozásnak, valamint annak a nézetnek, hogy a nemzetközijog felépítésénél a semlegeseket megillető jogállás szabályozásának a legfontosabb feladatok egyikének kell lennie. - A Népszövetség létrejöttével a nemzetközijog felépítése új alapokra történt meg. - A Népszövetségben az államoknak politikai és nemzetközijogi szervét teremtették meg, mely alapokmánya szerint azt az ideális célt volna hivatva követni, hogy a nemzetközi békét és biztonságot megvalósítsa és a világbékét megalapozza. -

Az embernek azt kellene gondolnia, hogy ilyen program keretében tekintélyes hely van ^{int} fenntartva) a semlegességi jognak is, - Ha azonban a népszövetségi alapokmányban keressük a hágai békekonferencia és a londoni kon-

ferencia fáradozásainak eredményeit, továbbfejlesztését és a semlegesek jövő állását szabályozó világos jogi elveket, azt fogjuk találni, hogy az alapokmányban a régi semlegességi jog megerősítése és egy ujnak az alkotása, félre nem érthető jogszabályokba öntése nem jutott kifejezésre.-

Ez azonban csak első látszatra van így.- Közelebbi vizsgálat u.i. meg fog bennünket győzni, hogy az alapokmány a semlegességi jog területét illetőleg is nagy fontossággal rendelkezik.-Amikor ugyanis egyrészt a tagállamokra bizonyos kötelezettségeket ró, hogy a háboru eszküéhez ne nyuljanak, másrészt a tagállamoknak a hadviselőkkel szemben követendő magatartását szabályozza, akkor abba a kérdés-komplexumba avatkozik bele, mely az eddigi semlegességi jog tárgyát képezte.-De szukségszerűen következik is, hogy a szoros kapcsolódás következtében az alapokmány a semlegességi jogot érintetlenül nem hagyhatta, valamilyen

módon, korlátozólag vagy bővítőleg, megváltoztatva vagy azt megerősítve be kellett avatkoznia.-

Ha már most kitűzött feladatom értelmében megvizsgálom, először csakfutólag, hogy miképen alakul a semlegességi jog a Népszövetség alapokmánya szerint, azt a megállapítást kell itt leszögezmem, hogy az alapokmány akkor, midőn a codifikálásról, valamint a kérdés kifejezett szabályozásról lemond, másrészről olyan rendelkezéseket tartalmaz, melyek szerfelett alkalmasak, hogy az eddigi semlegességi jogot átformálják.- Hogy azonban teljesen világosan álljon közöttünk a kérdés, össze kell hasonlitanunk a régi semlegességi jogot a Népszövetségi alapokmány azon részeivel, melyek a hadviselő és a háboruban részt nem vevő államok vonatkozásait szabályozzák.- A beható megvizsgálás előtt azonban nem zárkozhatunk el

annak szükségessége előtt sem, hogy a semleges-
ségi jognak a népszövetségi joghoz való viszo-
nyát ne tisztázzuk.-

II. A szuverénitás és szolidaritás rendszere

és tényleges alapjai .-

Első pillanatra bizonyára feleslegesnek fog feltűnni a semlegességi - és a népszövetségi jog viszonyának a kutatása, különösen ha szemünk előtt lebeg a gondolat, hogy mindkettő rokon politikai célt követ: a béke biztosítását és háborus konfliktusok kizárását.-Eszerint tehát úgy látszik, hogy a kettő jogilag összeegyeztethető, sőt kölcsönösen kiegészíti egymást.-Ettől a tévedéstől azonban megóv bennünket a Népszövetség tanácsának 1920.február 13.-iki kategorikus kijelentése.-

A Népszövetség tanácsa az említett alkalommal nem mulasztotta el, hogy a Népszövetségnek a ^Vsemlegességhez való viszonyát, illetőleg állást ne foglaljon. - Sveiz ugyanis a Népszövetségbe való belépését attól tette függővé, ha lehető lesz ^{az} évszázados neutralis politikája által biztosított és az 1815.-i szerződések által garantált állandó semlegességét továbbra is megtartania. - A Népszövetség tanácsa erre úgy nyilatkozott, hogy a semlegességi gondolat az alapokmány bizonyos, lényeges megállapításaival, különösen a népszövetségi kötelezettségek biztosítására vonatkozó együttes akció elvével, nem egyeztethető össze. -

Ha azután Sveiz meg is kapta a lehetőséget, mely szerint tartós neutralitásának biztosítása mellett, mindenesetre azonban bizonyos kötelezettségek átvétele mellett, melyek ezt a semlegességet a Népszövetséghez alkal-

mazták, a Népszövetségbe beléphetett, ezáltal a semlegességi és népszövetségi gondolat összeegyeztetethetlenségének/^{de a népszövetség} principiuma csorbát nem szenvedett. - Sveiznek a Népszövetség keretén belül való semlegessége olyan kivétel, mely a szabályt erősíti. -

A két ideálnak a célok rokonsága ellenére fennálló elvi összeférhetetlensége arra vezethető vissza, hogy céljukat különböző utakon kísérlik meg mind a ketten elérni. - Ezek az utak az államok viszonyaira vonatkozólag különböző jogi és politikai nézetekkel ~~is~~ kapcsolatosak. - A semlegesség a béke megtartását be nem avatkozással szolgálja, a Népszövetség ezzel szemben a békét tagjainak szolidaris aktiója útján akarja biztosítani. - A semleges pártatlannak akar maradni, a Népszövetség viszont a jogtalan békebontóval szemben tagjainak kötelességé teszi a fellépést. -

A semlegesség helye továbbá olyan nemzetközi jogi rendszerben van elismerve, amely rendszer a háborút-mint jogos eszközt- az államok közötti viszályok elintézésére elfogadja.-A semlegesség ebben az esetben jogi lehetőséget akar adni arra,hogy ezáltal a háboru,különösen territorialisan,korlátoztassék, amikor szabályozásnak veti alá ugy a hadviselők jogait és kötelességeit a háboruban részt nem vevő államokkal szemben,mint megfordítva az utóbbiak magatartását is a hadviselőkkel szemben.-Célja tehát:a háboru kiterjedésének megakadályozása.-

Ez a felfogás megfelelt az államok azon állapotának,melybe azok,az universalis keresztény birodalom széthullása után kerültek Európába.ⁿ- A keresztény universalismus tala- jából ugyanis olyan államok támadtak életre, melyek gazdasági életüket majdnem kizárólag

mezőgazdaságra alapítva egymással a forgalom és árukicserélés laza fonalaival voltak csupán összeköttetésben és vitalis, belső összefüggések nélkül, mint egymástól független zárt gazdaságok álltak egymással szemben. - Egyes uralkodók és országok azon törekvéseinek elhárítása végett, melyek a világmonarchia felállítására irányultak, ezek az államok először átmeneti, majd hosszabb időre szóló szövetségeket kötöttek, hogy az erősebbek túlhatalmát kiegyensúlyozzák. - Ezek a tényleges állapotok az európai hatalmi egyensúly eszméjében képletes, politikai - teoretikai kifejezést nyertek. - Mint Nagy Frigyes politikai testamentuma vagy pedig Metternich felfogása plasztikusan mutatja, az államok egymáshoz való kapcsolatát a Newton - féle mechanikai rendszer politikai analógiájaként fogták fel. - Itt egymástól független testek mozognak üres térben, lökés és taszítás által egymásra hatással

vannak és amikor egymáshoz közelednek vagy távolodnak, összességüket tekintve bizonyos labilis egyensúlyt tartanak fenn.-

Ezért egy önmagában zárt, összefüggő rendszer, mely az egymástól független mintegy ugyanolyan hatalommal rendelkező államokat összekötötte, előfeltétel volt.-Csak ilyen rendszer mellett volt a hadviselőknak érdeke, hogy a háborútól távolálló államokat ne sértse_k meg, az utóbbiak meg elég erősek voltak arra, hogy ne engedjék magukat a háboruba belekényszeríteni.-Ez az állapot a semlegességi jog kialakulására nagyon kedvező volt, mert a hatalmi különbségek nem nagyok és ismertek voltak, csak a szerepek változtak: mindegyik állam lehetett egyszer hadviselő, más alkalommal semleges, úgy hogy két érdek igazságos kiegyenlítése bizonyos időre mindegyikre járhatótt előnnyel.-

Ez a politikai konstelláció jogi kifejeződést a nemzetközijog ama rendszerében nyert, melynek alappillére a suverenitás fogalma képezi.-

A suverenitás a legfőbb, befelé és kifelé is önálló, semmitől nem függő főhatalom, mely az államoknak azon nem korlátozható képességében testesül meg, hogy szerződéseket köthetnek, ugyanolyan korlátlan jogosultsággal háborút viselhetnek, illetve békét köthetnek.- A nemzetközijog is e szerint olyan megegyezéseken épül fel, melyeket szabad államok önként kötöttek.-A háborús vagy békés vonatkozások kölcsönös szabályozása nemzetközi béke - és hadijog keletkezésére vezetett.-A kettő között a semlegességi jog áll.-Az a nemzetközi rendszer tehát, mely a háborút az állami önszegély jogos eszközének elismeri, a háborút nyilván nem tudja másképen korlátozni, mint a

semlegességi jog útján, ami által a háboruban részt nem vevő államoknak jogi lehetőséget ad arra, hogy a konfliktustól magukat távol tart-
sák.-

A világháboru az európai hatalmi egyensulynak végérvényesen véget vetett, s ez által kicsuszott az eddigi semlegességi jog alól is az éltető talaj.-A kb. egyforma erős hatalmak magában zárt, összefüggő, kiegyensulyozott rendszere nem létezik többé.-A háboruból kikerült első osztályu hatalom kevés és a másod-harmadrangu államok misera plebs-ével szemben össze nem hasonlitható.-

A nemzetközijog felépítése a háboru utáni általános pacifista hangulattal összefüggésben egész más alapon történt meg: a népszövetség, mint a nemzetek szervezett jog -
- és békeközössége útján.-A Népszövetség azonban már nemcsak az általános békeeszméjét teszi magáévá, nemcsak megkísérli a háborut korlá -

tozni, hanem általában azt teljesen ki akarja zárni. - Ez az eszme történeti fejlődésen és azzal összefüggésben álló ^{oly} politikai és jogi nézeteken alapszik, melyek a semlegességi gondolattal sok tekintetben diametrálisan ellentétben állnak. -

Meglehetősen régiek a kísérletek, melyek az államok szervezett jogi - és békeközösségét akarták az anarchisztikus állapotok helyére hozni. - Az államok konföderációjára Dubois már 1306-ban és cseh Podiebrad 1463-ban tettek javaslatokat. - Különösen a XVII. és XVIII. sz. - ban merült fel azután sok népszövetségi terv. - Ujabb ösztönzést nyertek ezek a törekvések a francia forradalom természetjogi eszméi és a német idealista filozofia révén. - Mindaddig azonban, míg az államokat csak csekély gazdasági kötelék fűzte egymáshoz a legfontosabb vonatkozásokban, azonban távol állottak egymástól, az említett eszmék

a népeknek ^{na2} egy feltételezett szellemi közösségére támaszkodtak.-

Politikai tekintetben akkor kezdett jelentkezni a hiányzó alap, amikor a technika rohamos fejlődésével karöltve a XIX.sz.d.folyamán a világgazdasági tendencia előtérbe lépett.

*...mechanizmus -
...kiterjedés?* A forgalmi és kereskedelmi vonatkozások kiterjedése az államokat egyszerre kiemelte magukválasztotta elzárkózottságukból.-A virágzásnak indult ipar idegen nyersanyagokat és piacokat igényelt, a megnövekedett népesség pedig külföldről élelmiszerek behozatalára volt ráutalva.-Minél nagyobb és fontosabb része vált internationalissá az állami életfunkcióknak, annál tökéletesebben beigazolódott az európai hatalmi egyensúly mechanikai elméletének meg nem felelő volta.-A gazdasági és forgalmi vonatkozások egybefonódása az államokat olyan világgazdasági testté, olyan egységes gazdasági

organismussá füzte össze, amelyben azok egymásra utalt részekké váltak.-

A világgazdaság összefonódása útján előállott érdekszolidaritás elsősorban, azokon a területeken jutott legkorábban politikai és nemzetközijogi kifejlődéshez, melyek az államok hatalmi szféráját közvetlenül nem érintették, .¹⁰ Mint a posta, - táviró-, vasut-, hajózás- és kereskedelmi szerződések sűrű hálójában, valamint számos nemzetközi egyesületben, mint az 1865-ben létesült táviró - és az 1874-ben megalakult világpostaegyesületben.- Csak jóval később, az 1899-es és az 1907-es hágai konferenciákon kísérelték meg azután, hogy a kulturvilág organikus egységének, melynek tulnyomó részben gazdasági alapja volt, az államokat magába záró jogi - és békeközösségének megszervezése útján nemzetközijogi kifejezést is adjanak. - A gondolat ujdonsága és az államok

természetszerű idegenkedése következtében, minthogy szuverenitásukat bizonytalan előnyök kedvéért semmiképen befolyásoltatni nem akarták, ezek az említett fáradozások hajótörést szenvedtek.-Meg kellett egyelőre elégedni a hágai állandó döntőbiróság felállításával, melynek igénybevétele jogi viszályok esetében nem volt kötelező.-A világháboru vége azután minden államot, a semlegeseket is meggyőzte arról, hogy az állandó béke biztosítását szolgáló államszövetségre szukség van.-Meggyőzte a semlegeseket is - mint említettem - ,mert a világgazdasági összefüggés következtében a világháborutól ők is szenvedtek s mozgási szabadságukban sokkal jobban akadályozva voltak, mint bármely korábbi háboruban.-

Az eredmény, tudjuk, a párisi Népszövetség lett, mely alapokmányában az általános béke eszméjének akar nemzetközijogi formulázást adni.-

III. A Népszövetség alapokmányának béke

eszméje .-

Az előadottak után lássuk most már melyek azok a pontok, melyek a semlegességgel való összeférhetetlenséget kifejezésre hozzák ? Meg lehet-e egyáltalában állapítani, hogy a semlegességi jog számára milyen határon belül biztosít helyet a népszövetségi alapokmány ?

Mindenek előtt szükséges a semlegesség fogalmát szabatosan körülírnunk.-

A semlegesség békére és háborúra vonatkozó jogviszony, mely szuverén jog alapján

hadviselőnek a háboruban részt nem vevő államhoz való viszonyát szabályozza a háboru tartamára.-

Tehát más államok között fennálló hadi állapotot feltételez.-Ahol nincs háboru, ott semlegességről sem lehet szó.-A háborunak a kizárása pedig épen főcélja a Népszövetség alkotmányának.-Tagállamaira bizonyos kötelezettségeket ró ezért, hogy háborut ne kezdhesenek.-Ezeket a kötelezettségeket a 12-17. artikulások tartalmazzák és határozzák meg közelebbről. Eszerint minden államok közötti viszály esetén békés elintézést kell megkísérelni.-/: 12.art.1.:/

Amennyiben olyan vitás kérdéstről van szó, melyet a felek nézete szerint döntőbirósági uton lehet elintézni és amelynek elsimítására diplomáciai uton nincs sok remény, azt egész terjedelmében döntőbiróság elé kell terjeszteni.-

Minden más vitás kérdést, mely szakításhoz vezethetne, a tanács elé kell vinni.- A tanács a vitás kérdés rendezését megkísérli, és abban az esetben, ha ezt nem tudta volna megvalósítani, jelentést tesz az ügyről.- A jelentésben javaslatokat ajánl a kérdés megoldására.-

A Népszövetség azonban nemcsak a tagállamok vitás ügyeinek elintézését igényli, hanem a nem tagállamok közötti viszályok elsimítását is megkísérli.-Ebben az esetben a viszálykodó államokat, melyek pedig a Népszövetségnek nem tagjai, felhívja, hogy vessék alá magukat azoknak a kötelezettségeknek, melyek hasonló esetekben csak a tagállamokat kötik.- A felszólításnak kényszerítő rendszabályok útján nagyobb nyomatékot is tud kölcsönözni
/: 17.art.3-4.:/-

A 11.artikulus minden elképzelhető vitás kérdésre, mely csak szakításhoz vezethet,

generalis klausulát ad.-Azt mondja ez az artikulusz, hogy minden háboru, vagy háboruval való fenyegetés, akár tagállamot érintsen, akár más, az egész Népszövetség ügye, épen ezért a béke megvédése végett megfelelő rendszabályokat fog alkalmazni.-Amennyiben a háboru még nem tört volna ki, ezek a rendszabályok elsősorban abban a kísérletben fognak kimerülni, mely a vitás kérdést a 12 - 17. artikuluszokban békésen akarja elintézni.-

A Népszövetség alapokmánya általában semmi államok közötti/vitás kérdést nem hagy figyelmen kívül, amit ^{éppen} vagy döntőbírósi úton vagy közvetítési eljárással békésen el lehet intézni.-Hogy pedig a háboru tényleg elkerülhető legyen, arról a 12. artikuluszban foglalt kötelezettségek vannak hivatva gondoskodni, vagyis eszerint minden vitás kérdést közvetítési eljárás megindítása végett be kell terjesztetni

és az előírt terminusokat ^{még} bé kell tartani /:12. art.I.:/.-Mert feltételezhető, hogyha a konfliktus békés útra terelődik, a szenvedélyek lefognak hűlni és a békét sikerülni fog megőrizni. A 16. artikulus sankcióitól támogatva a 13./IV/. és a 15. /VI./ pontok még más úton is biztosítani akarják a békét.-Ezek szerint kötelezik magukat a tagállamok, hogy olyan állam ellen, mely döntőbírói ítéletnek aláveti magát, vagy pedig a tanács egyhangulag elfogadott jelentésében javasolt megoldást magáévá teszi, háborút nem indítanak.-

^{még} Amennyiben ezek a kötelezettségek ~~bé~~tartatnak, a háború és ezzel a semlegesség kérdése is ki van zárva.-

Ha ennek ellenére háború törne ki, azt csak úgy lehet meg^{em}agyarázni, hogy egy állam a kötelezettségeket nem tartotta be, az elvállalt kötelezettségek ellenére a háború eszközéhez nyult, hogy valamelyik konkrét vitás ügyét ^{by means}

döntésre vigye.-

Ebben az esetben pedig államok közötti hadiállapot, mint a semlegesség első és legfontosabb előfeltétele adva lesz.-A másik előfeltétel viszont abban fog állni, hogy a háborútól távol álló állam szuverén önrendelkezési joga alapján eldönti, hogy a háboruban nem vesz részt.-Már most a Népszövetség alapszövege szerint a tagállam ezt a jogát minden korlátozás nélkül nem gyakorolhatja.-Mert ahogy egyfelől kénytelen bizonyos kötelezettségeket átvenni, hogy háborút nem fog kezdeni, másfelől ugyanakkor olyan kötelezettségeket is magára vállal, melyek ellentétben állnak^a háborútól^{való} távolmaradás^{szándékával}.-(Ezek^{az} az u.n. együttes eljárásra vonatkozó kötelezettségek, melyeket a Népszövetség tanácsa^a Svájc^{hoz} intézett deklarációjában a semlegességi gondolat^{tal} összeférhetetlenek^{jelzett}.-A következő

esetekről van szó:

a./ együttes eljárás tiltott háboru
esetén.-Ha egy tagállam az elvállalt kötele-
zettségek ellenére másik tagállam ellen hábo-
rut kezd,akkor lépését minden további nélkül
olyan háborus tettnek kell tekinteni,mintha
azt valamennyi tagállam álen követte volna el.-
Épen ezért a tagállamok kötelezik magukat,hogy
a közös büntetőakcióban részt+vesznek és a
szerződésszegő állammal haladéktalanul minden
kereskedelmi és pénzügyi kapcsolatot megszün-
tetnek.-

b./ együttes eljárás nem tagállá-
mokkal szemben ;

c./ területi garancia hódító hábo-
rakkal szemben.-A 10.artikulus szerint u.i.
a tagállamok kötelezik magukat,hogy valamennyi
népszövetségi állam területének sérthetetlenség-
ét és egyben politikai függetlenségét minden
külső támadással szemben meg fogják védeni.-

Ezekben a pontokban sűrűsödött össze jogi elvekre, jogszabályokra a Népszövetség azon programja, mely a nemzetközi béke és biztonság megvédésére irányul.-

A háboru és a semlegesség lényegét illetőleg azonban ez a szabályozás fontos eltéréseket mutat a régi és a népszövetségi nemzetközijog között.-Az eddigi nemzetközijogban a háboru, akár igazságos, akár jogtalan volt a védelmezett ügy, az államakarat keresztülvitele ^{eredjiana} végett megengedett és elismert eszköz volt.-

A szuverén államot megillette a ius belli ac pacis.-Szuverén állam felett nem volt magasabb nemzetközijogi fórum.-A népszövetségi jogban ^{azonban} viszont az elvállalt kötelezettségek ellenére megindított háboru deliktum.-Az állam felett a Népszövetség áll, mely az elvállalt kötelezettségek betartása felett őrökodik.-A szerződészegő államot együttes büntető akció sújtja, ^{ha} ha ez a büntető akció külsőleg a háboru minden

ismérvét magán is viseli, a Népszövetség alkotmánya értelmében nem háboru, hanem kényszerítő rendszabály. ^{ez} ~~W~~ig a nem tag elleni együttes fellépésben nemzetközijogellenes intervenciót kell látnunk, addig a tagállam, mivel a Népszövetségbe belépett, az említett természetű kényszerítő rendszabályokba már előre beleegyezett.-

Mindezekből pedig már most az következik, hogy mindaddig, ameddig a Népszövetség békeprogramjában ~~W~~jogi elveihez köti magát, az eddigi értelmű semlegesség ki lesz zárva.-

(P. 10.?)
A szuverénitás és neutralitás, szolidaritás és szervezett világbéke eszme komplexumai nem épen áthidalhatatlan ellentétek.- Az államférfiak az egyikről a másikra való közvetlen átmenetet praktikus, gyakorlati lehetőségnek foghatták fel.- Így lett kompromissum a népszövetségi alapokmány s így kísérelték meg a látszólag két ellentétes principium kibékítését.- A népszövetségi alapokmány nem

világállammá egyesíti az államokat, hanem politikai szervezetbe, organismusba tömöríti, amelyet legfeljebb egy magasabb rangu államszövetségnek lehet felfogni, amelyben azonban az államok szuverénitását nem központi törvényhozó hatalom korlátozza, hanem az elvállalt kötelezettségek.- Határozatai alkalmával is nem a majoritás, hanem az egyhangúság elve az irányadó.-

Miközben az alapokmány saját rendszerét számos kivétel útján áttöri, a semleges ségnek, mint említettük csak kis teret enged.- A következőkben azt kísérlem összefoglalni, hogy mik a semlegesség előfeltételei az alapokmány szerint.-

IV. A semlegesség előfeltételei --

a Népszövetség alkotmánya szerint .-

Semlegesség előfeltételei alatt értem a keletkezésre vonatkozó jogilag nyomós tényeket.--

A régi nemzetközijogra nézve ezek a semlegességnek, mint egy ^a háboru által előállott jogviszonynak a definitiójából adódtak.-- Ez a jogviszony a hadviselő és a háboruba _n részt nem vevő állam között állott ^{be} fent.--Szükséges volt tehát:

1./ Egy háboru 2./ az illető háborutól távol-álló állam, 3./ amely a háboru ki -

töréséről értesült és 4./ mégsem vett részt abban.-

Az utolsó pontnál vitás, hogy vajjon a tényleges résztnevételt, vagy az állam akaratelhatározásán nyugvó magatartást kell-e a be nem avatkozás alatt érteni. Bármilyen teoriára való tekintet nélkül az általános jogi felfogást Liszt a következőképen fejezi ki: A semlegesek jogállása a hadiállapottal minden további nélkül érvényesül.-

Ezzel ellentétben a 16. artikulus / I./ azt mondja: " ... ha egy tagállam a vállalt kötelezettségek ellenére háborút kezd, akkor ezt minden további nélkül úgy kell tekinteni, mintha a háborus cselekményt a többi valamennyi tagállam ellen követte volna el.-"

Ebben az esetben tehát a semlegeség elvileg ki van zárva.-

Kérdés azonban, hogy nincsenek-e

olyan esetek, melyekben a tagállam a népszövetségi alapokmány világbékét biztosító törekvései ellenére háborút viselhet, anélkül, hogy a 12.13. és 15. artikulásokban vállalt kötelezettségek ellen vétene ?

Ilyen megtört háborúk előfordulhatnak:

I. A 17. artikulus szerint nem tagállamok, vagy egy tagállam és nem tagállam között és pedig:

a./ egész általánosan, ha a Népszövetség tanácsa a nem tagállamot vagy államokat nem hívna fel, hogy vitás kérdéseiket illetőleg vessék alá magukat a tagállamokat érintő kötelezettségeknek.-A tanács erre nem köteles, ha ^{vagy} egy tagállam a 17. artikulus alkalmazását nem kéri.-

b./ Ha a tanács felszólítást intézett ugyan a 17. artikulus szellemében a viszálykodó nem tagállamokhoz, de

1./vagy mindkettő vonatkozik, hogy vitás ügyét^a/csak tagállamot kötelező elintézési mód alá vesse,

2./vagy csak az egyik nem tagállam vonatkozik ezt megtenni, míg a másik kész lenne a felszólításnak engedelmeskedni.-

c./ Megtört háboru elképzelhető azután a 17.artikulus szem előtt tartása mellett, ha a viszály tagállam és nem tagállam között folyik és.

1./ vagy a nem tagállam huzódozik attól, hogy egy tagállam kötelezettséget elismerjen. *vállalja,*

2./ vagy pedig ellenkezőleg a tagállam nem akarja, hogy^a/nem tagállammal kitört viszályára a csak tagállamok viszályaira vonatkozó kötelezettségek érvényesüljenek. (A tagállamok u.i.a 12.artikulus / I./ szerint csak arra kötelezték magukat, hogy a közöttük keletkezett és szakításhoz vezethető vitás

kérdéseket próbálják meg békés uton megoldani.-
A 17.artikulus csak nagyon bizonytalanul mondja ki,hogy a 12.16.artikulus alkalmaztatik,ha a tanács nem tagállamot a békés elintézésre felhiv.-De erre a felhivásra egyáltalán nem kerülhet sor,ha a viszályban részes tagállam azt nem akarja.-Mert azt a tagállamot,amelynek nem tagállammal való viszályát a Népszövetség tanácsa tárgyalni kezdi,meg kell hivni a tanács üléseire,sőt határozathozatalnál szavazati joga van.-Ha tehát a vita békés megoldását ilyenkor nem kívánja,vétójával a tanács határozata elé vághat és a nem tagállamhoz való felhivást így meggátolhatja.-A Népszövetségi tanács minden határozatának u.i. egyhangunak kell lenni,amiről az utóbbi esetben tehát beszélni nem lehet.-

Azonban még tagállamok egymásköztii viszonylatában is jöhetnek elő megtürt háborukra esetek és pedig :

II. Ha

1./ a tanács jelentése a 12.artikulus / II./ szerint 6 hónapon belül nem készül el,

2./ ha a tanács jelentését egyhanguan nem fogadták volna el,

3./ ha a két pártoskodó fél nem veti alá magát döntőbírószági ítéletnek és a tanács beavatkozása ennek ellenére elmarad,/!13.artikulus IV./,vagy ha a felek a tanács egyhangú jelentését magukra kötelezőnek nem ismerik el.-

A felsorolt esetekkel kapcsolatban a 15.artikulus 8.bekezdését sem hagyhatjuk említés nélkül.-Az van ebben kimondva,hogy a tanács a konkrét vitás eset békés megoldására nem tesz javaslatot,ha az egyik fél kijelenti és a tanács is elismeri azt, hogy a viszály olyan kérdésre vonatkozik,mely kizárólag az ő illetékességi körébe tartozik.-Ilyenek mindenekelőtt a belpolitikai természetű,mint az al-

kormányra, szocialis, gazdasági helyzetre vonatkozó, továbbá bevándorlási és faji kérdések.-Ha azonban a nagyhatalmak érdekszférájáról van szó, szívesen fog a viszályban álló nagyhatalom olyan kérdést is saját illetékességi körébe vonni, mely pedig a belpolitikai stb. jelleget meghaladja.-Ha tehát a mondottak értelmében a tanács az illető félnek ezt az illetékességi jogát elismeri és a viszály szakításhoz vezet, a Népszövetség ebben az esetben szintén nem fog beleavatkozni a háboruba.- Itt ismét elő fog állni tehát a megtört háboru egy esete.-

Ezekon kívül is elképezhető még egy egész sorozata a megtört háboruknak, amikor azután a semlegesség épen olyan terjedelemben és értelemben, mint eddig, lehetséges lesz.-

Sőt a tagállamra nézve ilyenkor kötelező is a semlegesség, mert a 12. 13. és 15. artikulusokban önként elvállalta, hogy fegy-

verhez nem fog nyulni.-

Az eddigiek alapján tehát a Népszövetség mellett is feltételezhető semlegesség előfeltételei a következők:

- 1./ megtört háború,
- 2./ ha egy tagállam a 12.-15. és 17. artikulusokban szabályozott eljárással nem élt és
- 3./ a háboru kitöréséről, valamint megtört jellegéről tudomást szerzett.-

A tagállamokat a népszövetségi semlegesség ezekben az esetekben kötelezi.-

Tiltott háboru esetében ezzel szemben tagállamokra nézve a semlegesség elvileg nem engedhető meg.-Ez következik a Népszövetség alapokmányainak az elveiből és a 16. artikulus / I./ értelméből.-De a Népszövetség tanácsa is többször erre az elvi álláspontra helyezkedett.-A 16. artikulus szerint tiltott háboru valamennyi tagállam elleni háborus lé-

pésnek számít, ezt megtorlandó tehát semleges-
ségről szó nem lehet.-

Ha egy tagállam békés elintézésre
még kísérletet sem tett, hanem egyenesen fegy-
verekhez nyult, akkor világos, hogy támadással
állunk szemben.-Más esetekben lehet kétely, itt
legfeljebb csak az vitás, hogy a viszálykodók
közül melyik fél nyult fegyverhez legelőször.-
Már most létezik-e olyan fórum, mely eldön-
tené azt, hogy egy háboru jogos-e, vagy tilos,
ki a békebontó, aki ellen együttesen kellene
eljárni ?

Itt tünik ki, hogy a Népszövetség
alapokmányának döntő artikulusa olyan kés,
amelynek markolata és pengéje nincsen.-Ilyen
fórum t.i.nincs.-Egyesek szerint a tanács len-
ne erre illetékes, mások szerint a közgyűlés.-
A 16.artikulus alkalmazása körül tehát nincs
meg a kellő világosság.-A tanács 1920.augusz-
tusában foglalkozott ezzel a kérdéssel és

határozatot is hozott, hogy a rendszabályok megvitatását a legközelebbi közgyűlés napi-rendjére tűzi, hogy az tisztázza a kérdést.- Ebből a célból ideiglenes, átmeneti szervként blokád bizottság felállítását is javasolta, amely hivatva volna a kérdést tanulmányozni, működési tervezetet készíteni és állandó szervezet javasolni, kidolgozva azokat az elveket is, melyek szerint az állandó szervezetnek ^{eljárnia} dolgoznia kellene.-A közgyűlés azután bizottságot küldött ki, hogy az egy nemzetközi blokád-bizottság összetételének és hatáskörének a kérdését tanulmányozza.-A kiküldött bizottság működéséről 1920. december 10.-én Lord Róbert Cecil tett jelentést a közgyűlésnek, külön hangsúlyozva, hogy nem létezik olyan fórum, mely hivatva lenne eldönteni, hogy a 16. artikulus értelmében ^{it} tiltott háború esete adva van.-Ez a megállapodás a közmeggyő-

zódésnek adott hangot.-Tényleg minden tagállam legjobb tudására és lelkiismeretére van utalva abban a kérdésben,ha el akarja dönteni,hogy egy háboru tilos-e vagy megengedett.^e

A nemzetközi blokád-bizottság ilyen hiányt pótlendő meg is valósult azután,s 1921. szeptember 26-án Olaszország képviselője /: Schanzer :/ a bizottság működéséről szóló jelentését a teljes ülés elé terjesztette.-

A bizottság javaslata úgy szólt, hogy a 16.artikulus értelme szerint békebontás esetén bármelyik tagállam kívánságára a főtitkár hívja össze a tanácsot .-A tanács vizsgálja meg az esetet és nézetét közölje,hogy a 16.artikulus szerint az békebontásnak tekinthető-e. -A bizottság fenti javaslatát azután a Közgyűlés is elfogadta.-

A mondottakból most már világos, hogy a 16.artikulussal vállalt együttes fellépés valójában mikor következik be.-Ha az *aktív*

(hadviselési)
egyik tagállam abban a meggyőződésben van,
hogy megengedett háborúról van szó, úgy sem-
legesnek kell maradnia, ha ellentétes nézet
van, úgy kötelezve lesz az együttes akcióban
való részvételre. - Ha tiltott háboru fenfor-
gását tagadja, jóllehet az általános közvéle-
mény szerint a konkrét háboru ilyen, sértést
követ el a tag a Népszövetséggel szemben, de
a 16. artikulus mai értelmezése szerint még
~~arra is~~ ^{arra is} lehet esélye, hogy az együttes aktió-
ban való részt nem vételét semlegességnek je-
lezze. - A 16. artikulus u. i. a szuverenitást egy-
másik látszólag ellentétes principiummal olyan
módon békitette ki, hogy ezzel a szuverenitás
teljesen érintetlenül maradt. ^{Most} - A 16. artikulus
~~y. n.~~ kötelezettségei a tagállamnak nemcsak
arra adnak lehetőséget, hogy az említett köte-
lezettségek ellenére hadviselőkkel szemben va-
ló állását szabadon megválassza, hanem egyben
bíróvá is tesz abban a kérdésben, hogy vajjon

állásfogalásával kötelességeit ^{meg} betartotta-e vagy megsértette.-Olyan kötelezettség azonban, mely csak akkor áll ^{le} fent, ha az ember meg ^{is} van győződve, hogy az kötelez, lehet morális jellegű, de nem jogi természetű.-Megsértése semmi jogi következménnyel nem jár, amely megakadályozhatná azt, hogy tiltott háboruval és közös akcióval szemben való indifferentismusát semlegességnek tüntethesse fel.-

A 16.artikulus értelmének magyarázatával kapcsolatban tehát megállapíthatjuk, hogy a semlegesség előfeltételei is végső sorban a Népszövetség alapokmánya szerint is ugyanazok maradtak, mint volt az eddigi nemzetközi jog szerint.-Az előfeltételek bekövetkezése mindkét alkalommal az egyes államnak azon elhatározásától fog függni, hogy a háboruban részt akar-e venni vagy sem.-Alapulhat ez az elhatározás egyik esetben politikai

célszerűségi megfontolásokon, másik esetben egy jogi kérdés megítélésén, a fődologban azonban különbség nem fog előállani, mivel a szuverén állam döntése mindkét esetben szabadon és végső fokon következik be.-

Egy fontos pont azonban : az elhatározásnak az ideje, még megvilágításra vár.-

A régi nemzetközijogban ebből a szempontból pontos, szabatos elv volt felállítva. A semlegesség minden további nélkül a hadi állapottal következik be.-Aki a háboru kitöréséről tudott és abban nem vett részt, semleges volt.-Az a tény, hogy a semlegesség kijelentésére két teoria a reflex és a szerződéselmélet volt elképzelhető, egyedül is bizonyítja, hogy az állásfoglalása vonatkozó döntésnek a háboru kitörésének tudomásulvétele után kellett következnie, vonakodás lehetetlen volt.-

Másképp van ez a népszövetségi jog szerint.-A háboru kitörésével minden tagállam

köteles lesz arról a jogi kérdésről dönteni, hogy a háboru megtört vagy pedig a 16. artikululus alá eső tilos háboru.-Minden tagnak határoznia kell állásfoglalásának eme előfeltételét illetőleg, az egyik így, a másik másképen dönthet.-A döntés egyébként nagyon nehéz lehet, ha nem eléggé ismertek azok az előzmények, amelyek háborura vezettek.-Lelkiismeretes tagállamok adott esetben meg fogják várni azt a javaslatot, amelyet a tanács a 16. artikululus értelmében tesz.-A javaslat késhet, mivel a tanács időhöz kötve nincsen.-E közben a háboru tovább folyik és az a bizonytalanság, mely a hadviselőknék a többi államokhoz való viszonyára vonatkozik, is tovább tart.-A tagok egyrésze épen ezért azon a nézeten lehet, hogy a konkrét háboru megengedett, mások viszont azt békebontásnak tartják, ismét mások ítéletüket elhalasztják.-Eszerint az egyik semlegesnek jelentheti ki magát, a másik haladék nélkül

megszakíthat minden kereskedelmi és pénzügyi kapcsolatot a háboruskodóval, mert szerződés-szegőnek tartja.-Mindnyájan joggal tehetik ezt és joggal állapíthatják meg, hogy állásfoglalásuk a Népszövetség alapokmányával megegyezésben történt.-

A második népszövetségi közgyűlés érezte, hogy a 16. artikulus a fenti vonatkozásban kommentárra szorul, amit a kérdés tisztázása végett meg is tett.-

A kommentár szerint, ha egy állam valamely tagállam nézete szerint szerződés-szegő lesz, ezáltal háborus állapot még nem következik be.-A tagállam tehet háborus lépéseket vagy kijelentheti, hogy a békeszegővel szemben hadi állapotba helyezi magát.-Azonban e nélkül gazdasági sankciókkal is helyre lehet állítani a békét,-Ha tehát a népszövetségi jog és a tagállam is tiltottnak tart egy háborút, abban az esetben adva lesz egy olyan magatartás, amely nem is semleges és nem is harcias, s

amely egyoldalú gazdasági rendszabályokhoz nyulhat.-

Ha a semlegességnek a népszövetségi jog szerinti előfeltételeit összefoglaljuk és összehasonlítjuk a régi nemzetközijogi szabályozással, azt fogjuk találni, hogy a világosság helyébe a komplikált zavarosság, a norma helyébe az önkény lépett.-Az eddigi nemzetközijog szerint a háboru kitöréséről való tudomásulvétel után döntött valaki, ha^{an} semleges akart^e maradni.-Aki a háboruban nem vett részt, az semleges volt és a semlegesre vonatkozó jogok és kötelezettségek minden további nélkül alkalmaztattak rá.-A népszövetségi jog szerint a háboru kitörésének az ismeretével még nincs döntés.-Az egyes tagállam mérlegelése szerint sokáig még olyan a helyzet, amely sem háborus sem semleges, melyre semmi népszövetségi jogi szabály nincs és épen ezért a semlegességi jog helyén a tiszta önkény uralkodik.-

Azáltal, hogy a Népszövetség alkot-

mánya háboru megakadályozási rendszerét az államok szolidaritásának eszméjére építi fel, anélkül, hogy erre a tagállamok szuverenitásának tényleges és határozott korlátozásával az előfeltételt megteremtette volna, kétértelmű, ellenmondó és hatástalan lesz az. - A semlegeségi jog pedig ezáltal veszélybe kerül, fejlődésében Grotius korára vettetik vissza. -

V. Sveiz különállása a Népszövetség keretén
belül.-

Lehetséges-e már most minden tagállam esetében, hogy semleges legyen, ha azonnal meg tud arról győződni, hogy az illető háború megengedett? A Népszövetség mindezig a tartós, helyesebben állandó semlegességet még nem deklarálta az alapokmánnyal összeférhetőnek.-

De egy ilyen deklarálás annak a bevallását is jelentené, hogy a 16. artikulus és a Népszövetség alapeszméje ellenére tiltott háború esetén együttes fellépési kötelezettség nincs és a jövőben sem lehet.-

Az u.n. állandó semlegesség a neutralizált államnak a többi állammal kötött megegyezésén alapszik és egy állandó jogi viszonyt létesít az illető államok között, mely szerint a neutralizált állam köteles minden háboru alkalmával semlegesnek maradni.-

Állandóan neutralizált államok voltak régen: Belgium /: 1839-óta:/, Luxemburg :/1867-óta:/ és Sveiz.-A két első semlegessége a versaillesi békeszerződésben eltöröltetett.- Ezzel szemben Sveiznak az 1815.-iki szerződésen nyugvó semlegessége megmaradt és ezt a versaillesi szerződés aláíró hatalmai is elismerték a 435.artikulusban.-

Mivel azonban az állandó semlegeségre vonatkozó kötelezettségek egy tagállam kötelezettségével alig voltak összeegyeztethetők, Sveiz semlegességének külön egyezmények útján kellett előfeltételeket teremteni az alapokmány keretén belül.-

Sveiz kivételes állását az alapokmány kifejezetten nem rögzíti le.-Sveiz azon fáradozásai, hogy a 7. artikulussal kapcsolatban, mely a Népszövetség székhelyéül Genfét jelölte meg, különállását kifejezésre hozza, eredménnyel nem jártak.-De erre talán külön szükség nem is volt.-A 21. artikulus u. i. megfelelő alapot látszott arra nyújtani, hogy Sveiz állandó semlegessége a megváltozott viszonyok ellenére is fentartassék.-Ez a 21. artikulus (a 20.-ik alól) kivételeket állapít meg és kimondja, hogy nem tekinthetők a Népszövetség alkotmányával összeférhetetleneknek a nemzetközi megállapodások, ^{és} döntőbíróági szerződések és azok a meghatározott területekre vonatkozó megegyezések, melyek a béke fentartását biztosítják.- Sveiz azon a nézeten volt, hogy a semlegességét garantáló szerződések ennek az említett artikulusnak az értelmében veendő egyezmények, épen ezért azt kérte a párisi konferencián, hogy

a versaillesi szerződés keretében a hatalmak ezt hozzák kifejezésre.-A megindult tárgyalások következtében jött létre a 435.§ végleges szövege, melyben azután a szignatarius hatalmak Sveiz állandó semlegességét kifejezetten elismerték.-A 435.§ az elismerésen kívül azonban még a 21.artikulus hiteles magyarázatát is tartalmazza.-A legfőbb tanács 1920.január 2.-iki jegyzékében nyomatékosan kijelentette, hogy a szövetséges és társult hatalmak a sveizi semlegességet illetőleg a 435.§ által kötve vannak ugyan,mégis azon a nézetten van, hogy a népszövetségi tanács feladata,hogy a semlegességnek a népszövetségi alapokmánnal való összeegyeztethetősége tárgyában nyilatkozz^{on}.-Ennek értelmében Sveiz a Népszövetség tanácsához fordult,eléje terjesztve nézetét s kérve,hogy Sveiz különleges jogi helyzetét a Népszövetség keretén belül kifejezett módon állapítsa meg.-A tanács a már említett 1920.

február 13.-iki londoni nyilatkozatban vála-
szolt erre, amelyben elismerte, hogy Sveiz ál-
landó semlegessége és területi sérthetetlen-
ségére vonatkozó garantiák, ahogy azok az
1815.-iki szerződés által a nemzetközijog
részei lettek, az egyetemes béke érdekében joga-
sultak és épen ezért a Népszövetséggel össze-
egyeztethetők. - Miután így az előfeltételek
adva lettek, Sveiz is belépett a Népszövetségbe. -

VI. A semlegesség tartalma a Népszövetség
alapokmánya szerint .-

Az a kérdés, hogy a Népszövetség paktuma szerint hogyan alakul a neutralitás, azaz, hogy a semlegesnek milyen jogai és kötelességei vannak a hadviselővel szemben, a semlegességi jog önálló szabályozásának hiánya miatt csak akkor merül fel, ha tagjaira ^{oly} kötelezettségeket ró a Népszövetség alkotmánya és teljesítményeket kíván tőlük, melyek a semlegességgel nem férnek össze, vagy amelyeknek a semlegességgel való összeegyeztethetőséget ille-

tőleg kétely keletkezhet.-

Lássuk már most, hogyan alakul a semlegesség tag - és nem tagállamok közötti megtört háboru esetén ?

A megtört háboru korábban felsorolt eseteiben az alapokmány a tagállamoktól semmi különösebb eljárást nem kíván, pusztán csak a semlegesség megfontolását teszi kötelességüké, anélkül, hogy azt tartalmilag közelebbről meghatározná.-Ezekben az esetekben az eddigi semlegességi jog változatlanul fent fog állani.-Érvényes lesz tehát az eddig szokás-és tételes jog, különösen a két hágai egyezmény, azok között az államok között, melyek azt ratifikálták.-

Ezzel ellentétben az együttes akcióval kapcsolatos kötelezettségek annál élesebb ellentétben vannak a régi nemzetközi joggal, ha nem tagállamok semlegesek maradnak.-

A 16.artikulus 1.bekezdése a Népszö-

vetség alkotmányát a háboru angol - szász fogalmával ajándékozta meg.-A kontinentális nézet szerint a háboru állam és állam közötti viszony, fegyverekkel viselik a felfegyverkezett ellenfél ellen; angol - szász felfogás szerint viszont nemcsak az ellenséges állam ellen irányul, hanem annak minden állampolgára ellen és minden eszközzel viselik azt.-Ennek megfelelően a 16.artikulus I.bekezdése szerint tiltott háboru esetében minden tagállam köteles haladéktalanul:

1./ minden kereskedelmi és pénzügyi kapcsolatot a szerződésszegő állammal szemben megszakítani,

2./ minden állampolgárának érintkezését a szerződéstörő állam polgáraival megtiltani,

3./ a szerződésszegő állam polgáraival minden pénzügyi, kereskedelmi és személyes kapcsolatot beszüntetni, akár tagállamról, akár

másról legyen is szó.-

A semlegességi jog szempontjából különösen az utolsó pont jön tekintetbe.-A világháboruig az európai kontinensen szoros jogi elv volt, hogy semlegesek kereskedelme a háboru ideje alatt is elvileg szabad volt.- A semlegesek állampolgárai azt a jogot is élvezték, hogy a háboru tartama alatt nemcsak egymás között, hanem a hadviselőkkel is üztek kereskedelmet.-Ezt a jogot ugyan bizonyos tengerjogi szempontok jelentősen korlátozták, mindamellet a neutralis kereskedelmi szabadság elismert jogi elv volt.-

A 16.artikulus szerint együttes akciónál ma épen ennek ellentétje^a szabály: a tagállamok kötelesek minden pénzügyi, kereskedelmi és személyes kapcsolatot a szerződészegő és a semleges államok polgáraival is megszakítani.-Hogy mit jelent ez, azt a világháboru megmutatta: a kereskedelmi kémkedés, a posta

- és táviróforgalom ellenőrzésének a rendszere ez.-A semlegeseknek megmarad területüknek sértetlensége, amelyen azonban teljesen kiéhez - tethetők, ha nem engedelmeskednek.-Céltalan az után kutatni, hogy ezen a területen a semlegességi jog hogyan alakul, nem a jog, hanem a Népszövetség önkénye uralkodik ezen a területen.-A 16.artikulus nem határozza meg és szabályozás végett a Népszövetségnek engedi át a kérdést, hogy milyen módon kell a szerződéstől állammal szemben a kapcsolatokat megszüntetni.-Az sincs kimondva, hogy az eddigi nemzetközijognak kell - e itt érvényesülni, már amennyire az lehetséges,.-Ez utóbbit azonban feltételezni mégsem lehet, a régi jog minden, sőt a személyes kapcsolatok megszakítását hadviselők és semlegesek között nem ismerte.- Szárazföldi háborút illetőleg ilyen jogi elvek nem léteztek; ami a tengeri háborút illeti, Lord Robert Cecil kijelentette, hogy a blokád

effektivitásának követelményéhez ragaszkodni kell.-A 16.artikulus azonban minden kereskedelmi kapcsolat beszüntetéséről beszél, amiből arra kell következtetnünk, hogy minden a szerződésszegő állam címére szánt áru dugáru, ebben az esetben természetesen a blokád teljesen felesleges volna.-Röviden szólva a Népszövetség a semlegesek semmiféle jogát ¹ nem ismeri el.-

VII. Sveiz semlegessége a Népszövetség közös akciója esetében.-

Az elmondottak után érdekes kérdés, hogy Sveiz állandó függetlensége hogyan nyilvánul meg együttes népszövetségi akció esetén.-Csak tiltott háboru esetét vizsgáljuk meg ebből a szempontból, mivel túrt háborura a régi nemzetközijogi szabályok érvényesülnek.- A röbbször említett londoni népszövetségi tanács nyilatkozata által Sveiz semlegessége különös kifejezést nyert azáltal, hogy eszerint katonai vonatkozásban semleges maradhat, gazdasági és egyéb kapcsolatait tekintve azonban a Népszövetséggel szolidárisnak kell lennie.-

Ennek az u.n. differenciális semlegességnek a keretén belül van tehát egy kötelezettségi kör, mely a katonai semlegességből, egy másik, mely a gazdasági szolidaritusból ered és egy harmadik terület, ahol a két kötelezettségi kör egymást metszi és ahol a kötelezettségek között konfliktus keletkezhet.-

Sveiz állandó semlegessége tartalmilag tehát nem az, mint amit az 1815. évi szerződések az alatt értettek, hanem az^a, hogy azt a mai nemzetközijog értelmezi.-Az 1907. évi 5.-ik hágai egyezmény azonban továbbra is érvényesülhet abban a terjedelemben, ahogy a semlegesek jogait és kötelességeit szárazföldi háboru esetére szabályozza.-Ezzel összhangban - tekintettel a katonai semlegességre/Sveiz jogi helyzete a következő lesz:

Magától értetődik, hogy Sveiz egyik fél katonai vállalkozásában sem vesz aktív részt.-Területének sérthetetlenségét saját

eszközeivel védi meg, adott esetben a Népszövetsággel szemben is. Nem tűri, hogy az utóbb említett bármilyen rendszabályokat foganatosítson Sveiz védelme érdekében, avagy azt, hogy területén katonai akciókat készítsen elő. - Genf, mint népszövetségi székhely, nem lehet a népszövetségi katonai operációk székhelye. - Egyik félnek sem ad területén átvonulási jogot. - Két háborus fél Sveiz területére menekült katonái internáltak. - Sveiz feltétlen katonai semlegességét őszintén betartja és nem tűr semmi olyan dolgot, ami a hadviselők katonai műveleteire befolyással lehetne. - Ez a szabályozás az 5. hágai egyezmény 1-2, 4-5, 11-12, és 14. artikulusával megegyező. -

Más oldalról azonban elismeri Sveiz a gazdasági szolidaritásból folyó kötelezettségeket, késznek nyilvánítja magát arra, hogy a szerződészegő állammal szemben a Népszövetségtől kivánt kereskedelmi és pénzügyi rend-

szabályokban részt vegyen. (Ezekről a rendszabályokról korábban már megemlékeztem.) Ezek következtében Sveiz is haladéktalanul megszüntet minden kapcsolatot kereskedelmi és pénzügyi vonatkozásban a békebontó állammal. - Ebből a célból törvényhozási uton kell a szükséges rendszabályokat megtennie, a határzárát elrendelni és az elzárt állam polgárai nevére szóló kifizetéseket megtiltani. -

Ezzel szemben sem a diplomáciai, sem a humanitarius vonatkozások nem szakítottak meg, sőt a blokád alá helyezett állam polgárainak adott asyllumjog sem tekinthető a zár át-törésének. -

A 16. artikulus értelmében Sveiz azután kötelezi magát arra is, hogy a tagállamokat a gazdasági blokád megvalósításában támogatni fogja. -

Katonai semlegességből és a gazdasági szolidaritásból származó kötelezettségek,

helyenként szemben állanak egymással.-A két kötelezettségi kör elhatárolása kívánatos volna,de erre eddig még nem történt lépés.- A két kötelezettségi csoport között legközelebb ott lehetséges konfliktus, amikor Sveiz az alapokmány 16.artikulusa szerinti kötelezettségnek megfelelő határait egy szomszédos állammal szemben köteles elzárni,míg az 5.hágai egyezmény szerint a határokon keresztüli forgalmat,érintkezést,bizonyos esetekben túrni jogosult,illetve köteles volna.-

Az 5.hágai egyezmény 13.artikulusa szerint Sveiz a területére menekült hadifoglyokat köteles szabadon bocsátani.-A blokád alá helyezett állam polgárainak szabadon bocsátása azonban a határzárral ellentétben áll.-Itt azután a semlegességi és népszövetségi kötelezettségek között ismét ütközés következik be,amit Sveiz esetleg úgy kerülhet meg,hogy a

nem kívánatos menekülőket nem engedi be, amire jogosult is.-

A hágai egyezmény 14. artikulusának alkalmazása határozár esetén alig csinálhat nehézségeket.-Eszerint Sveiz megengedheti, hogy a hadviselők sebesültjei és betegei területén átvonulhassanak.-Humanitarius vonatkozásról van itt szó, amit Sveiz együttes népszövetségi akció esetén is fenntartott magának.-A világháboru tartama alatt egyébként valamennyi fél külön megegyezésének alapján történt a sebesültek és betegek átszállítása.-

Másik fajta nehézség lehet az is továbbá Sveizra nézve, hogy a Népszövetség székhelye területén van.-A hágai egyezmény 3. és 5. artikulusa szerint nem szabad Sveiznak megtűrnie, hogy a hadviselő felek valamelyike területén a háboru alatt szikratáviró állomást vagy olyan berendezést létesítsen, amely a hadviselő szárazföldi és tengeri erőkkel érintkezik,

összeköttetést tart fent vagy olyan természetű berendezést használ, ami háboru előtt kizárólag katonai célokat szolgált és nem nyilvános hírszolgálatra volt szánva.-Nem valószínű azonban, hogy a Népszövetség ilyen természetű hírszolgálati apparátust használatba venne, amely kizárólag katonai célokat szokott szolgálni.-Ha azonban ezt mégis megtenné, Sveiz presentálhatná a tanácsnak a közöttük létrejött megegyezést, amelynek értelmében nincs kötelezve arra, hogy területén katonai akciók előkészítését tölje.-

A londoni tanácsi nyilatkozat által teremtett körön belül is - összegezve az elmondottakat - lesz olyan terület, amelyen a kettős kötelezettségi komplexum elhatárolása bizonytalan.-Sveiz differentiális semlegességet azonban ennek ellenére teljes egészében úgy a Népszövetség tanácsa, mint a tagállamok elismerték.-

VIII. Összefoglalás.-

A semlegességi jog sajátosságait a népszövetségi alapokmány szerint a következőképpen tudnám röviden összefoglalni:

A semlegesség előfeltételeit illetőleg különbséget kell tenni megtört és tiltott háboru között.-Csak megtört háboru esetén képezhető el egy tagállam semlegessége,ami ilyen esetben kötelező is,míg ezzel szemben tiltott háborunál együttes fellépésre vannak a tagállamok kötelezve.-Hogy egy háboru megtört vagy tiltott,minden tagállam önállóan dönti el.-Döntésig egy olyan állapot következik be,mely se nem háboru se nem semlegesség.-Ha a döntés úgy szól,hogy a háboru tiltott,a semlegesség ki lesz

zárva,ilyenkor azután minden további nélkül nem ~~a~~ háborus viszony következik be,mint azt a 16.artikulus hangzása alapján feltételezhetni lehetne,hanem egy olyan helyzet áll elő,melyben a háboru elkerülése végett gazdasági rendszabályokat lehet foganosítani.-

A régi nemzetközijog világos szabályai helyébe tehát bizonytalanság lépett.-

A semlegesség tartalmára,amennyiben az a népszövetségi jog szerint is beáll,általában a hágai egyezmény lehet irányadó.-A semlegesség eddigi kontinentális felfogásától eltérőleg egyoldalú gazdasági rendszabályok a semlegesség fogalmával összeegyeztethetőek.-Sveiz differentiális semlegessége különös jelenség,melyet a régi nemzetközijog szerint szintén nem lehetett volna semlegességnek tartani.-

Égészben véve végül meg kell állapítanunk,hogy a népszövetségi alapokmány a semlegességi jogot nem világította meg és nem fejlesztette tovább.-A semlegességi jog össze-

zavarása elkerülhetetlen következménye volt annak a kísérletnek, amely két ellentétes jogi elvnek, a szuverénitásnak és szolidarizmusnak az összeegyeztetésére irányult, anélkül azonban, hogy a két eszme érvényesülési területét egymástól világosan és helyesen elhatárolták volna.-

A semlegesség főként kis államok érdekének felel meg.-Ma azonban, amikor a vezető hatalmak nem tartják kívánatosnak, hogy cselekvési szabadságukban a kis államokra való szempontok korlátozzák őket, ez a helyzet a nagyhatalmak érdekét szolgálja.-

Valóban zárhatjuk a semlegességi jog mai állapotára vonatkozó megfigyeléseinket azzal a megállapítással, hogy a Népszövetség alapokmánya a semlegességi jogot Grotius korába vetette vissza.-

Felhasznált forrásmunkák:

- Büloyó ^{w. B. W. v.} ✓ : Der Versailler Völkerbund. 1923.
- Hilty ✓ : Die Neutralität ⁱⁿ Schweiz in ihrer heutigen Auffassung, 1889.
- Kranel ✓ : Neutralität, Neutralisation und Befriedung in Völkerrecht, 1915.
- Martens ✓ : Das Völkerrecht, 1886. 1883 -
- Moriand ✓ : Der Völkerbund und die Schweiz, 1919.
- Teghze Gyula: Nemzetközijog, 1930.-

DEBRECENI EGYETEM KÖNYVTÁRA
13464/193 gyűjtésből napjósok